

M2140-2

9(c2)

Д 81

Терношпль

1944·1994

Зміст

Вступ.....3	1962.....112	XVI. В радянській Україні. Перебудова (1985–1991)197
XIII. В радянській Україні. Відбудова (1944–1955).....5	1963.....118	1985.....198
1944.....8	1964.....122	1986.....200
1945.....15	1965.....125	1987.....204
1946.....28	1966.....129	1988.....205
1947.....29	1967.....134	1989.....210
1948.....32	1968.....139	1990.....225
1949.....37	1969.....145	1991.....251
1950.....41	1970.....148	XVII. В незалежній Україні (1992–1994)...273
1951.....46	1971.....153	1992.....274
1952.....48	XV. В радянській Україні. «Застій» (1972–1984)..157	1993.....290
1953.....52	1972.....158	1994.....302
1954.....57	1973.....163	Голови міської Ради311
1955.....60	1974.....165	Почесні громадяни міста Тернополя312
XIV. В радянській Україні. «Відлига» (1956–1971).....67	1975.....168	Використана література314
1956.....68	1976.....170	Іменний покажчик. Тернопіль. 1540–1944. Част. I.....320
1957.....74	1977.....174	Іменний покажчик. Тернопіль. 1944–1994. Част. II332
1958.....85	1978.....177	
1959.....90	1979.....178	
1960.....98	1980.....179	
1961.....107	1981.....182	
	1982.....184	
	1983.....189	
	1984.....193	

Довідкове видання

ДУДА Ігор Микитович

ТЕРНОПІЛЬ

1944–1994

Історико-краєзнавча хроніка. Частина II

Головний редактор *Богдан Будний*

Редактор *Донара Пендзей*

Обкладинка *Ростислава Крамара*

Дизайн та комп'ютерна верстка *Нелі Домарецької*

Підписано до друку 20.12.2017. Формат 70x100/16. Папір офсетний.

Гарнітура Таймс. Умовн. друк арк. 27,74+2,58 вкл. Умовн. фарбо-відб. 27,74+10,32 вкл.

УДК 930.24

ББК 28.89

Д81

Дуда І.М.

Д81 Тернопіль 1944–1994 : історико-краєзнавча хроніка : у 2-х ч. : Ч. II / І.М. Дуда. —

Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2018. — 344 с. : іл. : вкл.

ISBN 978-966-10-2014-5

© Навчальна книга–Богдан, 2018

31 серпня 1958 р., у неділю, почалися півфінальні ігри на кубок України з футболу. В розіграшу брали участь команди з Одеси, Харкова, Луцька і Тернополя. З рахунком 1:0 тернополяни виграли у футболістів Луцька і завоювали право на участь у фіналі. Із захопленням спостерігали вболівальники напружену гру футболістів Одеси та Харкова, які продемонстрували високу техніку.

24–25 жовтня в міському Будинку культури проходив «Перший обласний зліт школярів» (присвячений 40-річчю ВЛКСМ), в якому взяли участь близько 400 делегатів з усіх районів області. На Театральній площі організовано мітинг з участю учнів, студентів і молодих виробничників міста.

У жовтні на екрани кінотеатрів вийшов 38-й номер всесоюзного кіножурналу «Новини дня» виробництва Центральної студії документальних фільмів. Багато сюжетів розповідали про Тернопіль: від кадрів кінохроніки воєнних часів до панорами відродженого міста через 14 років.

1959

Великий літературний вечір відбувся 18 січня 1959 р. в міському Будинку культури. Присутні вшановували львівських письменників. Свої вірші та памфлети читали Петро Козланик, Ростислав Братунь, Антон Шмигельський, Юрій Мельничук, болгарський поет Іван Давидков. Тепло сприйняли учасники зустрічі виступ «молодого, але вже відомого в країні поета» Дмитра Павличка, який прочитав вірш «Терезі Мартінес». Самодіяльні мистці дали концерт. Наступного дня розмова продовжувалася в редакції газети «Вільне життя».

Вид на центральну частину міста. Аерофотозйомка. 1959 р.

Поет Борис Демків (1936–2001).

(1936–2001) народився і жив у Тернополі. Закінчив середню школу робітничої молоді (1956 р.), потім факультет журналістики Львівського університету імені І. Франка (1973 р.). Друкуватися почав з 1960 року. Автор збірок поезій: «Сувола ніжність» (1965), «Символи» (1968), «Червоне мовчання» (1972), «Крило зорі» (1978), «Дерево життя» (1982), «Поезії» (1986), «Ораторія лісу» (1987), а також збірки пісень «Квіти ромена» (1995).

Протягом 1959 року тернополяни, після тривалої перерви, мали змогу побачити і почути творчість національних колективів і виконавців. У лютому — гастролі Державного українського народного хору (художній керівник та головний диригент Григорій Верьовка). З 2 по 14 червня в приміщенні обласного драмтеатру — гастролі Львівського драматичного театру Радянської Армії. У травні в Будинку культури виступав Ансамбль пісні, музики і танцю з Мельниці-Подільської (художній керівник Василь Зуляк). 27 липня на сцені обласного драмтеатру почав свої гастролі

Артистка Наталія Ужвій (1898–1986).

Київський академічний український драматичний театр імені І. Франка. У виставах брали участь народні артисти СРСР Гнат Юра, Наталя Ужвій, народні артисти УРСР Аркадій Гашинський, Ольга Кусенко. 20 серпня виставою «Якщо ти любиш...» М. Зарудного відкрилися гастролі Рівненського обласного музично-драматичного театру. В міському Будинку культури (29 серпня) і парку імені Т.Г. Шевченка (30 серпня) виступав симфонічний оркестр Львівської філармонії. Паралельно у серпні в Києві проходили двотижневі гастролі Тернопільського театру імені Т.Г. Шевченка (головний режисер Володимир Грипич).

Однак «органи» робили все, щоб радянські люди не знали про події за кордоном, за «залізною завісою». На початку квітня оголошено, що «кожен

У лютому ряд творчих зустрічей на Тернопільщині (Підгайці, Коропець, Монастирська, Тернопіль) провів поет Андрій Малишко як кандидат у депутати Верховної Ради УРСР. З ним приїхали київські літератори Іван Дзюба, Микола Шеремет та Олександр Дяченко. Зустріч у Тернополі проходила в актовому залі Медичного інституту. А. Малишко поділився спогадами про перебування в США, прочитав кілька нових віршів про Америку. Виступав і тернопільський поет-початківець, диспетчер контори «Тернопільгаз» Борис Демків.

Поет і журналіст Борис Демків

радіоприймач і телевізор колективного чи індивідуального користування, незалежно від того, діючий він чи не діючий, мусить бути зареєстрований в міській конторі зв'язку не пізніше, як через 20 днів з дня придбання». При невиконанні цієї вимоги на власників накладався штраф: 50 крб. — за приймач, 100 крб. — за телевізор. Читати, слухати, бачити і говорити можна було лише те, що дозволялося. На закритому засіданні Політбюро ЦК КПРС (1960 р.) було озвучено таку статистику: «В даний час у Радянському Союзі є до 20 млн. радіоприймачів, здатних приймати закордонні радіостанції».

У березні відкрилися двері нової аптеки на першому поверсі великого житлового будинку, що на розі вулиць Сталіна і Руської. На площі Свободи у червні відкрито новий триповерховий будинок облспоживспілки. На початку листопада став до ладу завод штучної шкіри. У грудні відкрито двоповерховий готель «Жовтень» на вул. Нижча-Подільська, 4, розрахований для прийому 100 приїжджих.

12 квітня сотні тернополян (учні, студенти, робітники) вийшли на неділля — садити дерева у лісопарку на кутковецькому горбі. Молодь працювала майже п'ять годин і висадила 12 тисяч дерев. Восени, на черговому неділляку, було висаджено ще 12 тисяч. Згодом всі парки, лісопарки, сади, над упорядкуванням яких працювала молодь, офіційна пропаганда почала називати «комсомольськими». Дійшло до того, що й Тернопільський став отримав осучаснене ім'я — «Комсомольське озеро».

Пам'ятник А.С. Пушкіну
(навпроти будинку КГБ). 1959 р.

В сквері навпроти кінотеатру «Перемога» висадили екзотичну агаву (на зиму теплолюбну рослину переносили в закриті приміщення).

Очевидно, з нагоди 160-річчя російського поета, який ніколи не бував у Тернополі, в скромному сквері на вулиці Червоноармійській з'явився пам'ятник А.С. Пушкіну (оргскло). Він стояв ближче до тодішнього будинку КГБ. Авторами монумента були відомі київські скульптори М.К. Вронський, О.П. Олійник, О.П. Скобликов. Постамент із граніту проєктував тернопільський архітектор Е.Е. Гронський.

У той час М.С. Хрущов саме перебував із візитом («історичною місією миру», як писали газети) у США та виступав на XIV сесії ООН. 24 червня він пообіцяв показати капіталістам «кузькіну матір»,

Колектив швейної фабрики. У центрі — директор С.І. Туркевич. 1959 р.

кравців і шевців для підприємств служби побуту. Професію кравця здобували 90 дівчат. З 1968 р. воно містилося у новому приміщенні на вул. Гвардійській, 24-А. Училище мало філію на вул. Червоноармійській, 14, де, крім кравців і шевців, навчалися ще й на перукарів, фотографів та годинників.

У вересні робітники та службовці стали повертатися додому на годину раніше: згідно з постановою уряду всі були переведені на семигодинний робочий день.

Із Мюнхена через радіостанції вільного світу, а потім республіканську й обласну пресу, прийшла трагічна звістка: 15 жовтня 1959 р. о 13-й год. на сходах першого поверху одного з будинків знайдено чоловіка з документами на ім'я Стефана Попеля. Дорогою до шпиталю він помер. Ним був Голова Проводу ОУН Степан Бандера, ім'я якого впродовж 15 років наводило жах на «органи» НКВД-МГБ-КГБ.

Тим часом Є.О. Долинюк зібрала «небачений» урожай кукурудзи — по 1 000 ц т. зв. «зеленої маси з качанами молочно-воскової стиглості».

З борту автоматичної міжпланетної станції отримано першу фотографію зворотного боку Місяця.

10 грудня в другій половині дня перший секретар ЦК КПРС, Голова Ради Міністрів СРСР М.С. Хрущов відвідав Тернопіль. Він повертався з Будапешта, де брав

Перший секретар ЦК КПРС М.С. Хрущов (1894–1971).

Зустріч М.С. Хрущова на залізничному вокзалі. Зліва — ланкова Є.О. Долинюк. 10.12.1959 р.

Зустріч М.С. Хрущова на Привокзальній площі. 10.12.1959 р.

*М.С. Хрущов у Тернополі.
Справа — М.В. Підгорний.
10.12.1959 р.*

*Зустріч М.С. Хрущова на Театральній площі.
10.12.1959 р.*

*М.С. Хрущов і Г.І. Шевчук біля
будинку обкому КПУ
(бульв. К. Маркса). 10.12.1959 р.*

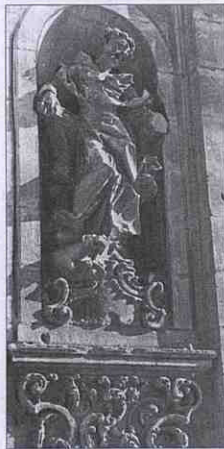
участь у роботі VII з'їзду Угорської Соціалістичної Робітничої партії. Разом із ним прибули Перший секретар ЦК КПУ М.В. Підгорний, Голова Президії Верховної Ради УРСР Д.С. Коротченко, Голова Ради Міністрів УРСР Н.Т. Кальченко. На Привокзальній площі М.С. Хрущов, керівники радянської України та області сіли в автомашини і поїхали в місто. В обкомі партії відбулася зустріч високого гостя з передовиками сільського господарства і партійно-радянськими функціонерами. Після розмови М.С. Хрущов та особи, що його супроводжували, відвідали виставку кукурудзи, зробили поїздку по місту, оглянули його новобудови. О 17 год. спеціаль-

ний поїзд відійшов від перону до Києва. Невдовзі вийшов хроніко-документальний фільм «М.С. Хрущов на Україні», в якому були сцени перебування «Микити» в Тернополі.

Спортивні події 1959 року виходили за межі місцевого значення. Футбольний сезон відкрився 12 квітня. Тоді зустрілися команди «Спартак» з Мінська і «Цукровик» з Тернополя. Матч закінчився безрезультатно — 0:0. У лісопарку біля Кутківців дали старт і фініш 30-кілометрового мотоциклетного кросу — республіканські змагання за програмою Спартакіади України. Мотоциклісти Тернополя посіли восьме місце, що вважалось успіхом команди.

7 липня на ставі завершилися триденні змагання з водно-моторного спорту на першість України між командами ЦСТ Києва, Херсона і Тернополя. Тернополяни посіли останнє місце: жодна з машин класу С-175 не дійшла до фінішу. Змагання чемпіона України на дистанції 10 км здобув Борис Бурмицький з Тернополя. Його брат Анатолій зайняв друге місце.

Із приїздом до міста випускника Львівського інституту фізичної культури Богдана Трофим'яка (родом із Козови) поліпилися справи у легкоатлетів. Він швидко підготував молоду зміну, працюючи тренером у дитячій спортивній школі. Протягом

*Фігура святого на фасаді
Домініканського костелу.*

Реставрація Домініканського костелу. Зима 1959 р.

Центральний універмаг. Грудень 1959 р.

одного сезону перевершив існуючі до нього обласні рекорди в бігу на 1 500 і 5 000 метрів, 3 км з перешкодами, увійшов до десятки найкращих бігунів України. Його вихованець Руслан Дяченко на VII Всесоюзній спартакіаді школярів (1959 р.) у бігу на 800 метрів зайняв перше місце і здобув звання чемпіона СРСР серед юнаків.

31 жовтня на міському стадіоні проходив міжнародний футбольний матч: Краків (ПНР) — Тернопіль (УРСР). Перед початком зустрічі прозвучали гімни Польщі та радянської України. Матч закінчився з переконливим рахунком 5:1 на користь тернопільських футболістів. Грі заважала холодна та дощова погода.

До чергової річниці «Великого Жовтня», на місці підірваного Парафіяльного костелу, відкрили Центральний універмаг — сіру, масивну, архітектурно невизначну будівлю, яка аж ніяк не прикрасила центр міста. Того ж року завершили реставрацію фасаду і веж Домініканського костелу. Просторе приміщення храму використовувалося для зберігання ... театральних декорацій. А щоб пам'ятка архітектури не дуже привертала до себе увагу, її обсадили тополями.

У грудні 1959 р. при обласній філармонії створено молодіжний вокально-танцювальний ансамбль «Надзбручанка» (художній керівник Віталій Дьяконов). Він налічував 35 осіб, з них — 21 танцюрист, 10 музикантів, три солісти та ведучий. Вік артистів становив 17–23 роки, які прийшли з аматорських гуртків. Ансамбль підготував нові танці та хороводи, записані на Тернопільщині; а також жартівливу польку «Тернопільчанка», гуцульський танок «Рахівчанка». В дусі часу створено танець «На кукурудзяному полі». Через півроку ансамбль поїхав на перші гастролі по області. Головною своєю метою новий колектив вважав відродження і піднесення хореографії Тернопільщини. У 1961 р. отримав статус професійного.

*Будівельники-орденоносці Тернополя.
У центрі — Г.І. Шевчук. 1959 р.*

16 грудня 1959 р. львівські літератори Ірина Вільде, Юрій Мельничук і Ростислав Братунь взяли участь у зборах журналістів і робітників (робітничо-селянських кореспондентів) області. Про підсумки Першого Всеукраїнського з'їзду журналістів із доповіддю виступив редактор «Вільного життя» М.П. Костенко.

На вулицях міста помітно поживався рух автомобілів. Автобусно-таксомоторний парк перейменовано в Автобусний

парк і переведено на вул. Галицьку, 38. На новому місці, за участю робітників і службовців, були зведені ремонтні майстерні, будинок для адміністрації, побутові приміщення. Легкові таксі залишено на попередньому місці (вул. Гайова, 8).

1960

*Головна ялинка міста
на Театральному майдані.*

Під Новий 1960 рік головну ялинку міста поставили в центрі Театральної площі. Відтоді в Новорічну ніч вона притягувала тисячі тернополян. Танці, співи, музика, гамір під вибухи хлопавок і шампанського продовжувалися до ранку. Мало хто звертав увагу на неграмотний заклик-суржик біля ялинки — «Добро пожалувати!» Українське «Ласкаво просимо!» з'явилося пізніше. На жаль, ялинку до Різдвяних свят з площі прибрали.

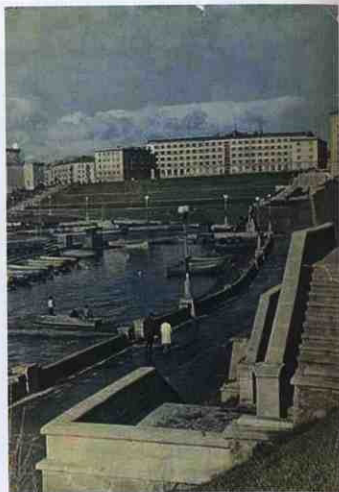
1 лютого відкрито міський клінічний пологовий будинок на 80 ліжок на вул. Суворова, 8 — рівно через три роки після організації закладу та його відокремлення від міської лікарні. Тоді ж було переведене гінекологічне відділення. У 1971 р. задіяно 5-поверховий корпус на 100 гінекологічних ліжок і жіночою консультацією. Будинки з'єднані між собою підземними і надземними переходами.

▲
Кооперативний коледж (вул. Руська, 17). Фото 2011 р.

▲
*Сквер перед Кооперативним технікумом.
1959 р.*

▲
*Набережна Тернопільського ставу.
1959 р.*

▲
*Обласний академічний драматичний театр ім. Т. Шевченка (бульв. Т. Шевченка, 6).
Фото 2011 р.*

▲
Міська рада (вул. Листопадава, 5). Фото 2011 р.

Міська рада. 1960-ті рр. ▶

▲
Вид на пл. Свободи з готелем «Тернопіль». Аерофотозйомка 1959 р.

▲
Готель «Тернопіль» (вул. Замкова, 14). Фото 2011 р.

▲
*Собор Непорочного Зачаття Пресвятої Діви Марії УГКЦ
(кол. Домініканський костел; вул. Гетьмана Сагайдачного, 14). Фото 2011 р.*

▲
Освячення великодніх пасок біля Катедрального собору УГКЦ. Фото 2011 р.